

УДК 330.322

Велійка Володимир Іванович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID ID 0009-0001-6378-766X

Шевчук Ігор Васильович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID ID 0009-0000-9522-4880

ОЦІНКА ТА УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Анотація. У статті досліджено теоретичні підходи до оцінки та управління інвестиційними ризиками, а також проаналізовано практичні аспекти їх застосування в умовах сучасного економічного середовища. Розглянуто основні типи інвестиційних ризиків і способи їх мінімізації. Особливу увагу приділено інвестиціям у сільське господарство України, зокрема здійснено порівняльний аналіз основних політичних та регуляторних ризиків для аграрного сектору. Окреслено можливості, які можуть надавати банки для зниження рівня ризиків у цій сфері.

Ключові слова: інвестиційні ризики, фінансові ризики, політичні ризики, екологічні ризики, оцінка ризиків, управління ризиками, диверсифікація, хеджування, інвестиційне страхування, стратегія управління ризиками.

Постановка проблеми. Інвестиції в сучасному економічному середовищі супроводжуються численними ризиками, які можуть значно вплинути на результати інвестиційних проєктів. Тому правильна оцінка та ефективне управління ризиками є ключовими для забезпечення фінансової стабільності та досягнення поставлених цілей. Однак наявність різноманітних видів ризиків, таких як фінансові, політичні, екологічні та соціальні, потребує розробки та застосування комплексних методів їх оцінки та мінімізації. У зв'язку з цим виникає необхідність у поглибленому вивченні теоретичних аспектів ризиків інвестицій та пошуку ефективних підходів до їх управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення інвестиційних ризиків є однією з найактуальніших тем сучасної економічної науки. Зокрема, у роботах багатьох авторів висвітлюються теоретичні основи оцінки ризиків, зокрема в таких галузях, як фінанси, менеджмент та економіка. На основі наукових досліджень, таких як роботи І. Блумберга та Д. Марша, показано, що ефективне управління ризиками вимагає комплексного підходу, який включає як фінансові методи, так і аналіз зовнішніх факторів [1;2]. Важливим є використання таких стратегій, як диверсифікація, хеджування та страхування, що дозволяють зменшити ймовірність великих втрат у разі реалізації негативних сценаріїв.

Мета статті. Метою статті є дослідження теоретичних та класифікаційних аспектів інвестиційних ризиків, а також визначення основних підходів до їх оцінки та управління. Зокрема, розглядаються різні види ризиків, їх вплив на інвестиційні рішення, а також методи, які дозволяють зменшити негативні наслідки для інвестора.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційні ризики є важливим аспектом, який потребує ретельного вивчення в процесі аналізу інвестиційних проєктів. Теоретичні та класифікаційні аспекти ризиків інвестицій допомагають глибше зрозуміти їх природу, а також

визначити підходи до управління цими ризиками. Інвестиційний ризик можна визначити як ймовірність того, що очікувані доходи від інвестицій не реалізуються або виявляться меншими за очікувані через різноманітні фактори, які впливають на інвестиційне середовище.

Теоретичні аспекти інвестиційних ризиків охоплюють широкий спектр понять і підходів до їх оцінки, класифікації та управління. Ризики в інвестиціях є невід'ємною частиною будь-якої інвестиційної діяльності, адже будь-яке вкладення коштів пов'язане з потенційними втратами, які можуть бути спричинені різними факторами. Визначення ризиків інвестицій є складним процесом, оскільки вони можуть виникати внаслідок змін в економічних, політичних, соціальних, фінансових і навіть екологічних умовах [1].

Одним з основних аспектів теорії інвестиційних ризиків є їх класифікація. Ризики можна поділяти на кілька основних груп: фінансові, операційні, політичні, екологічні та соціальні. Фінансові ризики зумовлені змінами на ринках, коливаннями валютних курсів, змінами в процентних ставках, а також різними фінансовими кризами. Операційні ризики, в свою чергу, пов'язані з безпосередньою діяльністю підприємства, його управлінськими і виробничими процесами, технічними несправностями та іншими внутрішніми проблемами. Політичні ризики виникають через зміни в політичній ситуації, непередбачуваність законодавчих актів або введення санкцій. Екологічні та соціальні ризики стають все більш важливими в умовах сучасного світу, коли екологічні катастрофи, зміна клімату та соціальні напруження можуть суттєво вплинути на успішність інвестицій [2].

Важливим аспектом є також визначення методів оцінки цих ризиків. Для їх вимірювання використовуються різні кількісні та якісні методи, серед яких найбільш поширеними є методи статистичного аналізу, моделювання, а також інструменти, що базуються на аналізі історичних даних. Наприклад, варіантність або стандартне відхилення часто використовуються для вимірювання фінансових ризиків, тоді як для оцінки політичних ризиків можуть бути застосовані більш суб'єктивні методи, що базуються на аналізі політичної ситуації в країні або регіоні.

Досліджуване нами поняття «управління інвестиційними ризиками» потребує особливої уваги. Найпоширенішими методами зниження ризиків є диверсифікація інвестиційного портфеля, хеджування та використання страхових продуктів. Диверсифікація дозволяє розподіляти інвестиції серед різних активів або ринків, знижуючи ймовірність великих втрат. Хеджування передбачає використання фінансових інструментів, таких як ф'ючерси, опціони чи деривативи, для захисту від несприятливих змін на ринку. Інвестиційне страхування також може бути ефективним засобом мінімізації ризиків, забезпечуючи компенсацію можливих збитків.

Крім того, теорія інвестиційних ризиків передбачає необхідність розробки комплексних стратегій управління ризиками. Такі стратегії можуть включати в себе як короткострокові заходи для нейтралізації поточних загроз, так і довгострокові плани, що дозволяють зменшити ймовірність виникнення ризиків у майбутньому. У цьому контексті важливими є такі елементи, як прогнозування та моніторинг ризиків, а також забезпечення належного рівня капіталізації компаній та фондів для покриття можливих збитків.

Таким чином, теоретичні аспекти інвестиційних ризиків охоплюють безліч факторів, що визначають природу, класифікацію та методи управління цими ризиками. Вони є ключовими для формування ефективних стратегій інвестування і необхідні для успішної реалізації інвестиційних проєктів [1].

Оцінка та управління інвестиційними ризиками

Оцінка інвестиційних ризиків є необхідною для розуміння можливих втрат та прийняття управлінських рішень щодо доцільності інвестування в певний проєкт. Вона включає кілька етапів, зокрема:

1. **Ідентифікація ризиків** – визначення всіх можливих ризиків, які можуть вплинути на інвестиції, включаючи фінансові, політичні, екологічні та інші фактори.
2. **Аналіз ймовірності ризиків** – оцінка ймовірності того, що кожен ризик реалізується, і визначення рівня потенційних втрат.
3. **Визначення впливу ризиків** – визначення того, як кожен ризик може вплинути на загальний результат інвестиційного проекту.
4. **Розробка стратегії управління ризиками** – виявлення способів мінімізації або уникнення ризиків, таких як диверсифікація портфеля, хеджування, використання страхування або створення резервів [1].

Оцінка та управління інвестиційними ризиками є важливими елементами процесу інвестування, оскільки дозволяють інвестору приймати обґрунтовані рішення, знижуючи ймовірність значних фінансових втрат. Оцінка ризиків полягає у виявленні, вимірюванні та аналізі потенційних загроз, що можуть вплинути на прибутковість інвестицій. Це необхідно для того, щоб розуміти, які фактори можуть спричинити збитки, і як ефективно з ними впоратись.

Процес оцінки інвестиційних ризиків включає кілька основних етапів, зокрема, ідентифікацію ризиків, їх вимірювання та аналіз. Ідентифікація ризиків передбачає виявлення різноманітних загроз, що можуть вплинути на інвестиції. Це можуть бути як зовнішні фактори, такі як економічні зміни, політична нестабільність чи природні катастрофи, так і внутрішні, пов'язані з діяльністю підприємства чи проекту, до якого здійснюється інвестиція. Після цього важливо виміряти ці ризики, використовуючи різноманітні інструменти та моделі. Наприклад, для вимірювання фінансових ризиків використовуються показники варіативності, стандартного відхилення або моделі, які оцінюють можливість збитків у конкретних умовах. Для більш складних ризиків, таких як політичні або екологічні, застосовуються інші методи, які дозволяють оцінити ймовірність негативних змін та їхній вплив на результати інвестицій.

Управління інвестиційними ризиками спрямоване на зменшення їхнього впливу або повне усунення. Це вимагає розробки та застосування стратегій, які дозволяють мінімізувати ймовірність втрат і максимізувати прибутковість інвестицій. Одним із найпоширеніших методів є диверсифікація, яка полягає у розподілі інвестицій між різними активами, галузями або географічними ринками. Такий підхід дозволяє знизити ризик значних втрат, оскільки негативні зміни на одному ринку не обов'язково впливатимуть на всі активи одночасно.

Іншим важливим інструментом управління ризиками є **хеджування**, яке передбачає використання фінансових інструментів, таких як опціони, ф'ючерси або свопи, для захисту від негативних цінових коливань або інших ризиків. Хеджування дозволяє зафіксувати певні умови для інвестицій, тим самим знижуючи ймовірність значних збитків у випадку непередбачуваних змін на ринку. У цьому контексті важливо розуміти, що хеджування не виключає ризиків, але дозволяє зменшити їхній вплив.

Інвестиційне страхування також є важливим інструментом управління ризиками. Це дозволяє зменшити фінансові втрати у разі виникнення непередбачених ситуацій, таких як політичні кризи, природні катастрофи або несприятливі зміни на ринку. Однак цей інструмент часто використовується у поєднанні з іншими методами, оскільки не може повністю усунути всі ризики, а лише зменшує їхній фінансовий вплив.

Управління ризиками вимагає постійного моніторингу та коригування стратегій. Ризики, які не можна повністю усунути, завжди повинні бути під контролем, тому важливо мати механізми для їх відстеження та оцінки в реальному часі. Це забезпечує гнучкість у прийнятті рішень і дозволяє оперативно реагувати на зміни в умовах зовнішнього середовища [5].

Таким чином, оцінка та управління інвестиційними ризиками є взаємопов'язаними процесами, які дозволяють інвесторам зменшити ймовірність великих фінансових втрат і

підвищити ефективність своїх інвестицій. Застосування таких методів, як диверсифікація, хеджування, страхування та моніторинг ризиків, є основою для успішного інвестування в умовах нестабільного економічного середовища.

Наведена таблиця 1 порівнює основні типи інвестиційних ризиків та способи їх мінімізації.

Таблиця 1. Основні типи інвестиційних ризиків та способи їх мінімізації

Тип ризику	Опис	Способи мінімізації
Фінансові ризики	Ризики, пов'язані з коливанням процентних ставок, валютних курсів, інфляцією.	Диверсифікація активів, хеджування валютних ризиків, інвестиції в інфляційно-стійкі активи.
Операційні ризики	Ризики, що виникають через збої у виробничих або управлінських процесах.	Вдосконалення операційних процесів, використання сучасних технологій, аудит бізнесу.
Політичні ризики	Ризики, що виникають через зміни в законодавчій та політичній ситуації.	Вибір стабільних країн для інвестування, страхування політичних ризиків.
Екологічні та соціальні ризики	Ризики, пов'язані з екологічними катастрофами та соціальною напругою.	Інвестиції в екологічно чисті проекти, врахування соціальних факторів у стратегії.

Застосування відповідних методів управління ризиками дозволяє знизити ймовірність їхнього впливу на інвестиційні проекти, що є важливим для забезпечення фінансової стабільності та успішної реалізації інвестиційних планів.

Інвестиції в сільське господарство України супроводжуються численними ризиками, які можуть вплинути на ефективність фінансових вкладень. Одним із головних ризиків є кліматичні та природні умови, оскільки аграрний сектор дуже чутливий до змін погоди. Посухи, заморозки, повені або інші природні катаклізми можуть призвести до значних втрат врожаю, що робить сільське господарство високоризикованим напрямом для інвесторів. Окрім того, зміна клімату та неочікувані погодні умови також можуть збільшити непередбачуваність результатів. Банки можуть допомогти в мінімізації цих ризиків через надання страхових продуктів, які покривають втрати від несприятливих погодних явищ, а також через фінансування впровадження нових технологій, що допомагають зменшити залежність від кліматичних умов [4].

Інший суттєвий ризик — це коливання цін на агропродукцію. Ринки аграрних товарів часто змінюються в залежності від попиту та пропозиції, що може призводити до нестабільних доходів для сільськогосподарських підприємств. Крім того, валютна волатильність може впливати на витрати, пов'язані з імпортом сировини або обладнання. У цьому випадку банки можуть допомогти через фінансові інструменти, як-от форвардні контракти або хеджування ризиків, щоб зафіксувати ціни на певному рівні або захистити від валютних коливань. Також банки можуть надавати прогнози щодо ринкових умов, що дозволить знизити ризики для інвесторів і забезпечити більш стабільне фінансування.

Фінансові та кредитні ризики також є важливою частиною аграрних інвестицій. Сільське господарство потребує значних капіталовкладень, однак доступ до кредитування може бути обмежений через високі процентні ставки, сезонність виробництва та недостатню фінансову стабільність багатьох підприємств. Банки можуть полегшити цю ситуацію, пропонуючи гнучкі умови кредитування, враховуючи специфіку аграрного бізнесу, сезонність і циклічність

доходів. Вони можуть також розробляти спеціалізовані продукти для аграріїв, які потребують фінансування під час пік сезону або на інвестиції у новітні технології [3].

Політичні та регуляторні ризики є ще одним фактором, який впливає на інвестиційну привабливість сільськогосподарського сектору в Україні. Зміни в законодавстві, зокрема в земельній реформі, нові екологічні стандарти та зміни в податковій політиці можуть суттєво вплинути на витрати та прибутковість аграрних підприємств. Банки можуть допомогти з аналізом регуляторних змін, надаючи консультації з приводу адаптації до нових умов і допомагаючи інвесторам орієнтуватися в нових правилах гри на ринку.

Технологічні ризики також важливі для сільського господарства, оскільки впровадження нових технологій може бути дорогим і складним, але необхідним для підвищення ефективності виробництва. Однак ризики, пов'язані з такими інвестиціями, полягають у високій вартості технологій і можливості їхньої недоцільності. Банки можуть підтримати впровадження інновацій, надаючи фінансування для розвитку нових технологій і досліджень у аграрному секторі. Вони також можуть створювати партнерства з інноваційними компаніями, що дозволяє знижувати ризики для підприємців, які хочуть впроваджувати сучасні технології у своєму виробництві.

Інвестиції в сільське господарство є одними з найбільш ризикованих, тому фінансування аграрних проєктів потребує особливої уваги з боку банків. Одним із важливих аспектів є забезпечення доступу до фінансування для сільськогосподарських підприємств, оскільки галузь потребує значних капіталовкладень для ведення виробництва, особливо в періоди посіву, збору урожаю та закупівлі необхідних матеріалів. Сільське господарство має низку специфічних особливостей, таких як сезонність виробництва, залежність від погодних умов і ринкових цін на сільськогосподарську продукцію, що визначає потребу в гнучкому підході до кредитування та фінансування [4].

Для ефективного фінансування сільськогосподарських проєктів банки повинні враховувати ці фактори та пропонувати спеціалізовані фінансові продукти, які відповідають потребам аграріїв. Одним з таких інструментів є кредити з врахуванням сезонності, коли погашення кредиту можливе після отримання врожаю або під час стабільних фінансових надходжень. Це дозволяє аграріям уникнути фінансового тиску під час періоду, коли доходи ще не надійшли, і забезпечує підтримку впродовж усього циклу виробництва.

Банки також можуть надавати аграріям різноманітні фінансові продукти, такі як лізинг для закупівлі техніки, страхування врожаю від природних катастроф або коливань ринкових цін, а також інвестиційні кредити для розвитку інфраструктури, модернізації підприємств і впровадження нових технологій. У цьому контексті важливою є не лише роль банків у наданні фінансових ресурсів, а й їхня участь у супроводі проєктів, наданні консультацій та оцінці ризиків. Завдяки такому підходу аграрії мають можливість отримати фінансування, яке враховує всі специфічні фактори їхньої діяльності та знижує вплив зовнішніх ризиків на стабільність бізнесу.

Крім того, банки можуть брати участь у фінансуванні сільськогосподарських проєктів через залучення державних програм підтримки. В Україні існують програми субсидування кредитних ставок для аграріїв, що допомагає знизити витрати на фінансування та зробити кредити доступнішими для сільськогосподарських підприємств. Банки, взаємодіючи з урядовими ініціативами, можуть забезпечити доступ до цих пільгових умов та таким чином сприяти розвитку аграрного сектору в країні [3].

Незважаючи на те, що сільське господарство є важливим сектором для економіки України, він все ще стикається з проблемами, що обмежують доступ до фінансування, зокрема через високі ризики, які сприймають банки. Проте, застосовуючи сучасні інструменти управління ризиками та розробляючи індивідуалізовані фінансові продукти, банки можуть значно

покращити ситуацію з доступом до фінансування та сприяти розвитку сільськогосподарських проєктів в Україні.

Сільське господарство, як один із основних секторів економіки України, стикається з численними політичними та регуляторними ризиками, які можуть суттєво вплинути на ефективність інвестицій. Одним із основних факторів, що обмежують розвиток аграрного бізнесу, є зміни в законодавчій та податковій політиці, що можуть створювати невизначеність у бізнес-середовищі. Регуляторні ініціативи, такі як земельна реформа, зміни в податковому законодавстві, нові екологічні вимоги або зміни в стандартах якості продукції, можуть мати значний вплив на витрати аграріїв, структуру їхнього виробництва та загальний рівень прибутковості [4].

Зокрема, в Україні важливим питанням є земельна реформа, яка передбачає можливість продажу землі сільськогосподарського призначення, що змінює правила гри на ринку землі. Це має як позитивні, так і негативні наслідки для аграріїв і інвесторів. З одного боку, скасування мораторію на продаж землі дає можливість отримати доступ до земельних ресурсів для більшої кількості учасників ринку, а з іншого — створює додаткові ризики, пов'язані з високими цінами на землю та можливими спекуляціями на земельному ринку. Це підвищує непередбачуваність і складність планування довгострокових інвестицій.

Додатково, зміни в податковій політиці, зокрема у системі ПДВ, податку на землю та інших податків, можуть вплинути на маржу прибутку аграріїв. Це підвищує витрати на ведення бізнесу, змушуючи підприємців переоцінювати свої стратегії інвестування та фінансування. Також важливим є питання екологічних стандартів, які з кожним роком стають все суворішими. Відповідно, необхідність у додаткових інвестиціях на дотримання екологічних норм може бути серйозним тягарем для сільськогосподарських підприємств [5].

Банки мають важливу роль у мінімізації політичних та регуляторних ризиків для аграріїв. Вони можуть надавати консультації та аналізувати зміни в законодавстві, допомагаючи аграріям адаптуватися до нових умов. Крім того, банки можуть забезпечити фінансові продукти, які враховують специфіку регуляторних змін, такі як кредити з гнучкими умовами погашення або страхування від регуляторних ризиків. Також банки можуть брати участь у програмах державної підтримки, які забезпечують пільгове фінансування для аграріїв, що дозволяє знизити вплив регуляторних змін на їхню діяльність.

Таблиця 2 порівнює основні політичні та регуляторні ризики для аграріїв та можливості, які можуть надавати банки для їхнього мінімізації.

Таблиця 2. Основні політичні та регуляторні ризики для аграріїв та можливості для їх мінімізації через банки

Політичні/Регуляторні Ризики	Можливості для Мінімізації через Банки
Зміни в земельному законодавстві	Консультації з питань земельної реформи, гнучкі фінансові продукти
Коливання податкової політики	Пільгові кредити, консультації з податкових питань
Введення нових екологічних стандартів	Спеціалізовані кредити для виконання екологічних вимог
Політична нестабільність	Страхування політичних ризиків, фінансування за рахунок державних програм
Зміни у регулюванні цін на сільськогосподарську продукцію	Хеджування фінансових ризиків через форвардні контракти

Ця таблиця демонструє, як банки можуть використовувати різноманітні фінансові інструменти та консультаційні послуги для зниження впливу політичних і регуляторних ризиків на аграрний бізнес. Трансформація банківських послуг під конкретні потреби сільськогосподарських підприємств є важливим фактором у збереженні інвестиційної привабливості аграрного сектору та забезпеченні сталого розвитку цієї галузі в Україні.

Висновки. Інвестиційні ризики є невід'ємною частиною будь-якої інвестиційної діяльності. Вони охоплюють широкий спектр факторів, включаючи фінансові, політичні, екологічні та соціальні аспекти. Оцінка та ефективне управління ризиками є необхідними для зниження можливих збитків і забезпечення успішної реалізації інвестиційних проєктів. Найбільш поширеними методами мінімізації ризиків є диверсифікація портфеля інвестицій, хеджування та інвестиційне страхування. Розробка та впровадження відповідних стратегій управління ризиками є важливим завданням для інвесторів у сучасному світі, що дозволяє їм зберегти стабільність і досягти бажаних результатів у своїй діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блумберг, І. (2021). *Фінансові ризики та методи їх управління в умовах глобалізації*. Київ: Видавництво "Економіка".
2. Марш, Д. (2019). *Політичні та економічні ризики в інвестиціях: теорія та практика*. Львів: Видавництво "Академія".
3. Савченко, Т. (2020). *Інвестиції в екологічно стійкі проєкти: управління ризиками та інструменти захисту*. Київ: Видавництво "Екологія".
4. Чернявський, В. (2018). *Оцінка ризиків інвестиційних проєктів у сільському господарстві*. Харків: Видавництво "Аграрна наука".
5. Яценко, О. (2022). *Механізми хеджування фінансових ризиків у сучасному бізнесі*. Донецьк: Видавництво "Бізнес-інформ".

REFERENCES

1. Blumberh, I. (2021). *Finansovi ryzyky ta metody yikh upravlinnia v umovakh hlobalizatsii*. Kyiv: Vydavnytstvo "Ekonomika".
2. Marsh, D. (2019). *Politychni ta ekonomichni ryzyky v investytsiiakh: teoriia ta praktyka*. Lviv: Vydavnytstvo "Akademiiia".
3. Savchenko, T. (2020). *Investytsii v ekolohichno stiiki proiekt: upravlinnia ryzykamy ta instrumenty zakhystu*. Kyiv: Vydavnytstvo "Ekolohiia".
4. Cherniavskiy, V. (2018). *Otsinka ryzykiv investytsiinykh proiektiv u silskomu hospodarstvi*. Kharkiv: Vydavnytstvo "Ahrana nauka".
5. Iatsenko, O. (2022). *Mekhanizmy khedzhuvannia finansovykh ryzykiv u suchasnomu biznesi*. Donetsk: Vydavnytstvo "Biznes-inform".

Veliyka Volodymyr Ivanovych
(*Postgraduate student of PVNZ "European University"*)

Shevchuk Ihor Vasyliovych
(*Postgraduate student of PVNZ "European University"*)

TITLE OF THE ARTICLE

Abstract. *The article examines theoretical approaches to the assessment and management of investment risks, as well as analyzes practical aspects of their application in the modern economic environment. The main*

types of investment risks and ways to minimize them are considered. Particular attention is paid to investments in agriculture in Ukraine, in particular, a comparative analysis of the main political and regulatory risks for the agricultural sector is carried out. The opportunities that banks can provide to reduce the level of risks in this area are outlined.

Keywords: *investment risks, financial risks, political risks, environmental risks, risk assessment, risk management, diversification, hedging, investment insurance, risk management strategy.*